

Prvo srečanje Regionalne delovne skupine v Goriškem muzeju.
Foto: Petra Kolenc, Kromberk, 2. 10. 2012

Cerkev Device Marije je ena med štirinajstimi cerkvenimi središči, vključenimi v regionalno cerkveno pot po Goriški regiji.
Foto: Špela Ledinek Lozej, Polje pri Bovcu, maj 2013

THETRIS

Razvoj tematske mednarodne cerkvene poti s sodelovanjem lokalne skupnosti

Raziskovalna postaja ZRC SAZU iz Nove Gorice je projektni partner mednarodnega projekta THETRIS – THEMatic Transnational church Route development with the Involvement of local Society / Razvoj tematske mednarodne cerkvene poti s sodelovanjem lokalne skupnosti, sofinanciranega iz strukturnih skladov Evropske unije v okviru programa evropskega transnacionalnega teritorialnega sodelovanja v Srednji Evropi. Vodilni partner projekta je Združenje občin območja zgornje Tise iz Fehérgyarmata (Felső-Tisza Vidéki Többszélú Kistérségi Társulás iz) na Madžarskem; sodeluje še 10 partnerjev iz srednjeevropskih regij, in sicer iz Češke (Javna organizacija Češka Švica iz Krásne Lípe), Nemčije (Center za tehnološko-strukturni razvoj pokrajine Riesa-Großhain iz Glaubitz), Slovaške (Regionalna razvojna agencija Prešovske samoupravne regije iz Prešova), Italije (LAMORO razvojna agencija iz Astija, Padovanska pokrajina in Turinska pokrajina), Avstrije (Graška škofija), Poljske (Združenje malopoljskih občin in mest iz Krakówa) in Slovenije (poleg RP ZRC SAZU Nova Gorica še BSC, Poslovno podporni center d. o. o. iz Kranja). Projekt se je začel 1. 7. 2012 in se bo končal konec leta 2014.

Ker se podeželje Srednje Evrope spopada z demografskimi težavami in nerazvitostjo, v svojih vaških jedrih pa skriva dragocene in zanimive kulturne vrednote, je namen projekta oblikovati strategijo, sodobne pristope in tehnike ohranjanja in trajnostne rabe kulturne dediščine za zagotavljanje socialne in ekonomske vitalnosti podeželskih skupnosti. Projekt se v petih delovnih paketih osredotoča na cerkveno kulturno dediščino, zlasti na ohranjanje, predstavljanje in rabo srednjeveških in romarskih cerkva, ki so v mnogih skupnostih ključni element srečevanja in povezovanja ljudi. Ker je njihov socialni in ekonomski pomen velikokrat iz-

ključen iz regionalnih, državnih ali transnacionalnih razvojnih strategij, projekt na podlagi regionalnega identificiranja in ovrednotenja cerkvene dediščine, priprave SWOT analiz in oblikovanja regionalnih cerkvenih poti, ki so osnova za skupno virtualno čezmejno pot, podaja inovativne tehnološke rešitve, strategije in priporočila o sodobnih pristopih uporabe in izkoriščanja cerkvene dediščine. Hkrati je namen projekta povečati zavedanje lokalnega prebivalstva o novih izzivih, ki jih ponujata trajnostno ohranjanje in raba kulturne dediščine za oblikovanje in utrjevanje regionalne identitete ter dvig konkurenčnosti evropskih regij. Regionalne cerkvene poti bodo oblikovale mrežo lokalnih kulturnih prizorišč, za katere bodo razvite strategije regionalnega ohranjanja in upravljanja. Hkrati bodo skozi projekt testirane različne informacijske in komunikacijske tehnologije (QR kode, GPS sledenje, 3D foto natečaj za mlade), ki lahko zmanjšajo stroške dediščinskega upravljanja in promocije ter hkrati k dediščinskih aktivnostim pritegnejo mlajše generacije. Projektne aktivnosti potekajo vzporedno na regionalnem območju, kjer delujejo ustanovljene regionalne delovne skupine, in čezmejnem območju oziroma na čezmejnih srečanjih, kjer sodelujoči partnerji izmenjujemo različna mnenja, izkušnje in dobre prakse. Velik poudarek projekta je na vključevanju različnih deležnikov iz lokalnega okolja (predstavnikov župnij, nacionalnih dediščinskih institucij, občinskih oblasti in turističnih organizacij), ki so glavni upravljalci kulturne dediščine in njene sodobne rabe za izboljšanje kakovosti življenja v lokalni skupnosti.

Poleg prvega in drugega delovnega paketa, ki sta namenjena upravljanju in usklajevanju aktivnosti ter zagotavljanju promocije projektnih dosežkov in rezultatov, se glavnina vsebinskega dela izvaja v tretjem, četrtem in petem delovnem paketu.

* Dr. Jasna Fakin Bajec, dr. etnoloških znanosti, prof. zgodovine, asistentka z doktoratom, Sekcija za interdisciplinarno raziskovanje ZRC SAZU, Raziskovalna postaja Nova Gorica, 5000 Nova Gorica, Delpinova 12, E-naslov: jasna.fakin@zrc-sazu.si

Namen tretjega delovnega paketa, ki poteka od konca leta 2012, je analiza snovne in nesnovne dediščine na regionalni in transnacionalni ravni ter oblikovanje regionalne in transnacionalne strategije za njeno ohranjanje in trajnostno rabo. Glavni cilj četrtega delovnega paketa, ki se je začel v drugi polovici leta 2013, je izvedba sedmih pilotnih akcij in seminarjev v nekaterih partnerskih regijah, in sicer z namenom testiranja inovativnih pristopov, metod in rešitev za ohranjanje in rabo kulturne dediščine, ki jih bo mogoče prenesti na druga partnerska območja. To bo pripomoglo k razpršitvi in uporabi inovativnih tehnologij upravljanja s kulturno dediščino. Peti delovni paket se bo začel v začetku leta 2014 in bo zagotovil trajnost projektnih rezultatov. Vsak partner bo oblikoval prenosljiv plan, kako prenesti in implementirati določene elemente dobrih praks upravljanja z dediščino. Obenem bodo partnerji predstavili trajanje, finančni okvir in proces implementacije izbrane dobre prakse za posamezne ciljne skupine (mlade, invalide, romarje ...). Hkrati bodo regionalne cerkvene poti virtualno vključene v skupno meddržavno pot, ki bo rabila kot transnacionalna mreža regionalnih partnerskih kulturnih središč. Partnerji bodo za svojo regijo oblikovali tudi trajnostni plan, ki ga bodo podpisali lokalni politiki in dediščinski upravljalci, v njem pa bodo navedeni časovni okviri, viri in organizacijske vsebine ohranjanja projektnih rezultatov. Na podlagi različnih partnerskih izkušenj, analiz in ovrednotenj dobrih praks ter inovativnih rešitev ohranjanja, rabe in upravljanja kulturne dediščine bodo oblikovana priporočila za Evropsko skupnost in druge evropske regije. V okviru drugega paketa je bila aktivirana internetna stran (<http://www.thetris.eu>), kjer so predstavljeni

strokovni materiali, študije, politike in zakoni, povezani z ohranjanjem in upravljanjem s cerkveno kulturno dediščino. Sodelavke Raziskovalne postaje ZRC SAZU v Novi Gorici smo vodje petega delovnega paketa. S svojim strokovnim znanjem bomo poleg vodenja predstavljenih aktivnosti izvedle še izobraževanje o prenosljivosti elementov dobrih praks upravljanja z dediščino v lokalno okolje, predvsem pa o pomenu in načinih vključevanja lokalnega prebivalstva v različne dediščinske aktivnosti, saj so domačini poglaviti akterji nadaljnje rabe kulturne dediščine. V okviru tretjega delovnega sklopa smo oblikovale regionalno cerkveno pot po Goriški regiji, v katero smo vključile Marijina božjepotna svetišča med Alpami in Krasom. V skupno srednjeevropsko cerkveno pot bomo pritegnile naslednja goriška svetišča: cerkev Lavretanske Matere Božje v Trenti, cerkev Device Marije v Polju pri Bovcu, cerkev Marijinega imena na Mengorah, cerkev Marijinega imena (Marijino Celje) v Ligu, cerkev Marije Snežne v Nadavčah, cerkev Device Marije na Vrhovlju pri Kojskem, baziliko Marije Božje Matere na Sveti Gori, cerkev Gospodovega oznanjenja na Kostonjcevi pri Novi Gorici, cerkev Žalostne Matere Božje na Mirenskem Gradu, cerkev Brezmadežne Device Marije na Gradišču nad Prvačino, cerkev Marijinega vnebovzvetja nad Vitovljami, cerkev Marije Snežne na Obeluncu nad Gočami, cerkev Marije Tolažnice žalostnih v Logu pri Vipavi in cerkev Device Marije Oberšljanske pri Komnu. Naštete cerkve bodo predstavljene v okviru virtualne srednjeevropske cerkvene poti na internetni strani in v krajši brošuri, ki bo izšla konec leta 2013. Pet izbranih cerkva bo tudi označenih z napisnimi tablami.

NAŠA DEDIŠČINA »ROKODELSTVO IN DOMAČA OBRT«

V okviru projekta »Čezmejni laboratorij za razvoj človeških virov in mrež sodelovanja za ovrednotenje znanja in virov na območju«, v katerega je vključenih 11 projektnih partnerjev (3 slovenski in 8 italijanski), z akronimom STUDY CIRCLES Posoški razvojni center in Torre Natisone Gal med drugim izvajata tudi prvi pilotni slovensko-italijanski čezmejni študijski krožek Naša dediščina »Rokodelstvo in domača obrt«.

Prvo srečanje študijskega krožka je bilo 28. maja 2013 v Špetru Slovenov, naselju ob vznožju Nadiških dolin v Italiji. Nanj smo s ciljem, da povežemo obrtnike in rokodelce z obeh strani meje na območju Zgornjega Posočja ter Nadiških dolin, povabili potencialne udeležence, ki jih družijo skupni interes – tradicionalno rokodelstvo in domača obrt. Člani študijskega krožka se ukvarjajo z različnimi rokodelskimi in obrtniškimi dejavnostmi, kot so: polstenje, pletenje košar, izdelovanje lesenih in glinenih izdelkov itn. Sledila so srečanja, ki so potekala v znamenju medsebojnega spoznavanja mentorjev in udeležencev kot tudi spoznavanju njihovega lokalnega okolja s pripadajočimi kulturnozgodovinskimi posebnostmi. Z naslednjim korakom smo hoteli zajeti vse dejavnosti študijskega krožka v skupen izdelek oziroma v neko skupno zunanjo podobo. Zamisel za logotip se je porodila po obisku

zasebnega muzeja Ivana Šavlija iz Idrskega pri Kobaridu. Med razstavljenimi eksponati so bile namreč tudi z različnimi simboli ter motivi poslikane *planete*.¹ Udeleženci so v njih prepoznali potencial skupnega simbola, logotipa. Sledila je študija poslikav na *planetah* s pomočjo različnih virov. Udeleženci so izbrali motiv dveh rib, s katerima so želeli simbolno predstaviti dve tipični obmejni reki, Sočo in Nadižo. Hkrati pa gre za simbolni prikaz dveh mostov, ki povezujeta slovenski in italijanski breg. Tako je bila ustvarjena končna podoba logotipa študijskega krožka. V času srečanj se je poskusno postavilo spletno stran študijskega krožka, ki je zaživela novembra 2013 (www.soca-natisone.eu). Stran je namenjena informiranju javnosti o študijskem krožku in, kar je še najpomembnejše, o obrtniško-rokodelski ponudbi slovenskega in italijanskega lokalnega območja. V delu pa so tudi promocijske papirne kocke s podatki in predstavitvami po-

¹ Planeta = pravokotna podložna opečna plošča za streho, krito s korci. Poslikane planete so bile v navadi na zahodnem sredozemskem kulturnem območju nad prostori z odprtimi ostrešji. Po diagonali so jih pomakali v apneni belež in jih sestavljali v različne geometrijske vzorce (*SEL* 2004: 450).